

שן גדולה בנחל שורק צילום אבי אוזן

מחזירים את הנחל לימי תפארתו

שפך נחל שורק, מדרום לראשון לציון, עשיר בבתי גידול שונים המתקיימים לאורכו של נחל זורם ובאזור של חולות מיוצבים. בתי הגידול הללו נדירים ועשירים בצמחים ובחיות בר, אך מצבם הדרדר בעשורים האחרונים, בין היתר בשל עצי האיקליפטוס הנטועים בצפיפות על גדות הערוץ ומדכאים את מיני הצומח הטבעי, שחלקם מינים בסכנת הכחדה. משום כך מובילה רשות הטבע והגנים בשיתוף עם רשות הניקוז נחל שורק ובתיאום עם המועצה האזורית גן רווה פרויקט לשיקום שפך נחל שורק. לדברי אבי אוזן, אקולוג בתי גידול לחים, במהלך עבודות השיקום ידוללו עצי האיקליפטוס באופן מתוכנן ומבוקר, כדי לאושש מיני צומח טבעי שהתקיימו באזור בעבר כגון גומא, עב קנה, שנית ונענע משובלת. "החזרת הצומח הטבעי תגרום גם לחזרתם של עופות מים וציפורי סבך לאזור, בהם ברווזים, שלדגים, אנפות, לבניות, בזים,

נצים, קורמורנים ומינים רבים נוספים", מוסיף אוזן. עצים גדולים המיועדים לשימור לא ייפגעו במסגרת העבודות, וכבר באביב הקרוב אפשר יהיה להבחין בתוצאות הפרויקט.

דו"קיום בין חקלאות לטבע

בחודש יולי קיימו רשות הטבע והגנים ושירות ההדרכה והמקצוע של משרד החקלאות יום עיון משותף. מטרתו הייתה מיסוד תוכנית הידברות רב-שנתית המשותפת לשני הגופים, שתדון בקשר בין חיות הבר לחקלאות ובפתרונות להקטנת הנזק הנגרם לחקלאים מצד חיות הבר אגב מזעור ההשפעות על המערכות האקולוגיות. אחד הנושאים המרכזיים ביום העיון היה הגברת המודעות של החקלאים לחשיבות הסניטציה בשטחים החקלאיים, שמשמעותה ניקיון השטח מפגרים ומתוצרת חקלאית, המשמשים מזון לחיות הבר. מזון זמין בשטחים חקלאיים מעודד חיות בר להגיע לשטחים אלה ואף מסייע להן להתרבות. כתוצאה מכך אוכלוסיותיהן גדלות באזורים

החקלאיים, והן עלולים להסב נזק לציד ולתוצרת חקלאית.

שומרים על הים

בחודש אוגוסט התקבלה סוף סוף ההחלטה לאשר את ההרחבה של שמורת הטבע הימית ראש הנקרה, לאחר שבע שנים של דיונים בוועדות התכנון. השמורה המתוכננת אמורה להתפרש מקו החוף במזרח ועד עומק הים במרחק של כ-15 קילומטר מערבה, בין צוק ראש הנקרה בצפון לאזור התעשייה נהריה בדרום. לדברי ד"ר רות יהל, אקולוגית ימית ברשות הטבע והגנים, קידוחים בים, פליטת תמלחות מרוכזות ובמיוחד דיג יתר פגעו מאוד בעולם החי בים והביאו את המערכות האקולוגיות הימיות למצב קריטי. ואולם, מסקרים ימיים שערכה רשות הטבע והגנים עולה שבשטחי שמורות בתוך הים, שבהן הדיג אסור, מצב בעלי החיים טוב יותר בצורה משמעותית. "הבעיה היא שהשמורות הימיות הקיימות אינן נותנות הגנה מספקת

שמורת הטבע הימית ראש הנקרה צילום חגי נתיב

מנקים כתמי זפת בניצינים צילום ברק שחם

לערכי הטבע בסביבה הימית, בהם חי וצומח וכן תופעות גיאולוגיות, כיוון שהן קטנות מדי ורדודות מדי", מספרת יהל. עוד היא מסבירה, ש"משום כך אנו מקדמים את הקמתן של שמורות טבע שישתרעו מקו החוף מערבה לעומק הים, כך שהן יגנו על שטחי ים גדולים ועל החי והצומח שבתחומן". לאור זאת, הרשות מקדמת תוכנית נרחבת לשמורות טבע גדולות בים התיכון, שחלקן יגיעו עד גבול המים הטריטוריאליים של מדינת ישראל (במרחק 22 קילומטר מקו החוף), שיאפשרו הגנה על הים העמוק, כולל הגנה על קרקעית הים.

לרחף בחוכמה

חברות שונות שוקדות ללא הרף על פיתוחים טכנולוגיים חדשים, והשימוש באחד מהם, הרב־להב ("רחפן" בסלנג),

כלי טיס לא מאויש המרחף בעזרת מדחף להבים כמו מסוק, הפך לתחביב נפוץ בשנים האחרונות בעולם וגם בישראל. אלפי רבי־להב נמצאים כבר בישראל ומוטסים הן על ידי חובבים והן על ידי חברות מסחריות באזורים מיושבים ובשטחים הפתוחים, אף על פי שהטסתם עשויה לסכן כלי טיס אחרים ואף לגרום לפגיעות בנפש באזורים מיושבים. בעולם תועדו מקרים של רבי־להב שהוטסו בטבע והפריעו לחיות

בר ואף פגעו בהן או גרמו להפסקת גידול הצאצאים. לפיכך נאסרה הטסתם בשמורות טבע בארצות הברית. למרות זאת, עוד ועוד מפעילי רבי־להב חובבים בישראל מטיסים אותם דווקא מעל שטחים טבעיים כדי לתעד את הטבע, לעתים אגב פגיעה בחיות הבר. לדברי אוהד הצופה, אקולוג עופות ברשות הטבע והגנים, בשל סיבה זו קבעה הרשות שאין לטוס מעל שמורות טבע וגנים לאומיים מתחת לגובה של 300 רגל ללא היתר, והיא פועלת כדי לעגן זאת בתקנות. "במקרים שבהם צריך להשתמש ברבי־להב למטרות שמירת טבע, אנו מטיסים אותם בצורה זהירה מאוד ומתקרבים איתם רק למרחק שמאפשר לנו להשיג את הנתונים הדרושים בלי להטריד את חיות הבר", מבהיר הצופה. בשני הקיצים האחרונים ביצעה הרשות ניסוי לבדיקת יעילות הצילום מרב־להב לזיהוי קנים

שחמיות מקוננות שצולמו מרב־להב

של שחפיות ים - מין שקניו רגישים ופגיעים - המקוננות באי היונים, בלי ליצור הפרעה לקינון. "השוואה בין התמונות שצולמו מהרב־להב בשתי עונות הרבייה העלתה שבעקבות חישוב צמחייה על האי לפני עונת הקינון גדל בו מספר הקנים בעונה", מספר בן רוזנברג, אקולוג מרחב כרמל, ומוסיף שהטסה מבוקרת של הרב־להב לא גרמה להפרעה לשחפיות המקוננות.

כתמי זפת בשמורת טבע ניצינים

בחודש אוגוסט כוסה לפתע בזפת החול בחוף שמורת טבע ניצינים. הזפת הגיעה ככל הנראה עם הזרמים מכיוון פורט סעיד שבמצרים, שם אירעה דליפת נפט בים, וכיסתה בישראל רצועת חוף באורך ארבעה קילומטרים וחצי. עובדי מרחב חוף של רשות הטבע והגנים הגיבו מיד לזיהום, גרפו את הזפת משכבת החול העליונה ופינו אותה מהמקום. לדברי אלכסי גלעדי, פקח יחידת חופמי ברשות הטבע והגנים, ראויה לציון ההתגייסות המיידית של חיילי בסיס טירונים ניצנה, שנתנו את כל הלב בניקוי החוף. ביחד הם הוציאו מהחוף 14 מטר מעוקב של זפת מעורבת בחול ומנעו פגיעה רחבה במערכת האקולוגית העדינה בחוף.

המדור מאת אגף ההסברה ברשות הטבע והגנים